

Zienswijzennota besluiten Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding

Inleiding

De initiatiefnemers van Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding hebben het initiatief genomen voor de realisatie van een windpark ten zuiden van het bestaande Windpark Delfzijl Zuid. Het windpark bestaat uit 16 windturbines. Voor het Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding (het Windpark) is een bestemmingsplan vastgesteld door de gemeente Delfzijl (thans gemeente Eemsdelta) en is een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen en het oprichten en in werking hebben van een inrichting verleend door gedeputeerde staten van de provincie Groningen.

Met de tussenuitspraak van 30 juni 2021 van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling), ECLI:NL:RVS:2021:1395, heeft de Afdeling gebreken geconstateerd in de voornoemde besluiten. De Afdeling is – samengevat – van oordeel dat de windturbinebepalingen in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling in strijd zijn met Europees recht en derhalve buiten toepassing moeten worden gelaten. Dit heeft als gevolg dat het bestemmingsplan de goede ruimtelijke ordening niet meer borgt, met name wat betreft die aspecten die geregeld waren in de genoemde windturbinebepalingen – en dat de omgevingsvergunning ook geen stand kan houden. Een uitgebreidere toelichting hierover is opgenomen onder par. 1.1 van de plantoelichting en onder par 1.1. van het Onderzoek milieunormen van Pondera van 17 augustus 2021 (hierna: het onderzoek milieunormen).

De Afdeling geeft in deze tussenuitspraak ook aan dat de raad bij het vaststellen van een bestemmingsplan voor een concreet project o.a. eigen normen kan stellen ter vervanging van de normstelling uit het Activiteitenbesluit en de –regeling. Daarbij geldt dat deze normen moeten worden voorzien van een actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijnde situatie toegesneden motivering. Aan de omgevingsvergunning kunnen volgens de Afdeling door het college van Gedeputeerde Staten voorschriften worden verbonden in het belang van de bescherming van het milieu.

Meer concreet geeft de Afdeling – door het toepassen van een bestuurlijke lus – aan de raad en aan GS de opdracht om de gebreken te herstellen, met inachtneming van voornoemde oplossingsrichting.

Met de ter inzage gelegde wijzigingsbesluiten voldoen de raad van gemeente Eemsdelta en GS van Groningen aan deze opdracht van de Afdeling.

Van 16 september tot en met 28 oktober 2021 hebben de ontwerpbesluiten voor het wijzigingsbestemmingsplan Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding en de omgevingsvergunning voor het windpark ter inzage gelegen. Ten aanzien van deze ontwerpbesluiten zijn 10 zienswijzen ingediend. In deze antwoordnota geven de bevoegde gezagen hun reactie op de ingebrachte zienswijzen op de ontwerpbesluiten.

In de antwoordnota is de hoofdzaak uit de zienswijzen weergegeven. Per punt is een reactie gegeven en is aangegeven of de zienswijze aanleiding geeft een van de besluiten aan te passen.

De zienswijzen zijn met letters opgesomd hierna, voorzover ingediend door particuliere personen, is dit geanonimiseerd. De indiener van de zienswijze ontvangt bericht over de aanduiding van zijn of haar zienswijze. Bij de reactie op de zienswijze is aangegeven welke zienswijze het punt bevat.

Overzicht zienswijze en aanduiding

De volgende zienswijzen zijn ingediend en met de volgende aanduiding opgenomen in de nota.

- A. Geanonimiseerd
- B. Geanonimiseerd
- C. Stichting Burgerinitiatief Zuidelijke Dorpen
- D. Dorpsbelang Nieuw Scheemda en 't Waar

- E. Geanonimiseerd
- F. Geanonimiseerd
- G. Geanonimiseerd
- H. Geanonimiseerd
- I. Geanonimiseerd
- J. Geanonimiseerd

Inleidende opmerkingen

Toetsingskader

Het bestemmingplan Winpark Delfzijl Zuid Uitbreiding 2020 wordt met dit wijzigingsplan gewijzigd. Het betreft met name een wijziging van de planregels; de goede ruimtelijke ordening zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening vormt hiervoor het toetsingskader. Met het wijzigingsbesluit worden vergunningvoorschriften verbonden aan de vergunning, waarvoor het belang van de bescherming van het milieu zoals bedoeld in de artikelen 2.14 en 2.22 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht het toetsingskader vormt.

Deze besluiten gaan niet over andere aspecten, zoals de aspecten die onderdeel uitmaken van het vaststellingsbesluit van 30 juni 2020 en de omgevingsvergunning van juni 2020. Voor een groot deel van deze aspecten geldt dat daartegen nu geen beroep meer ingesteld kan worden en dat de gronden van beroep van de eisers die daartegen wel zijn ingediend met de tussenuitspraak van de Afdeling van 30 juni jl. reeds zijn afgedaan.

Geen MER

Indieners wijzen op de totstandkoming van een plan-MER op Rijksniveau ter reparatie van de windturbinebepalingen. Daarbij vragen indieners hoe het kan dat het plan-MER op Rijksniveau ongeveer anderhalf tot twee jaar duurt, terwijl het milieuonderzoek voor de wijzigingsbesluiten binnen kortere tijd klaar is. Volgens indieners is met het door Pondera verrichte onderzoek geen deugdelijk milieueffectrapportage tot stand is gekomen.

Zoals indieners ook opmerken, heeft de Afdeling bestuursrechtspraak in de tussenuitspraak d.d. 30 juni jl. overwogen dat er een plan-MER moet worden opgesteld voor de windturbinebepalingen. Daarbij heeft de Afdeling opgemerkt dat overheden niet verplicht zijn aan te sluiten bij de windturbinebepalingen. In plaats daarvan kan ook worden gekozen voor een andere normen, mits die normen zijn voorzien van een actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijnde situatie toegesneden motivering. De gemeenteraad en GS hebben in het kader van de bestuurlijke lus de keuze gemaakt om een eigen norm te stellen op basis van het verrichte onderzoek. De daarmee tot stand gekomen wijzigingsbesluitvorming, zijnde een aanpassing van het bestemmingsplan door toevoeging van planregels en het opnemen van vergunningvoorschriften, zijn niet m.e.r.-plichtig. Daarmee verschillen deze besluiten van het Activiteitenbesluit en de –regeling, die door de Afdeling zijn aangemerkt als een plan of programma waarvoor een plan-MER moet worden opgesteld. Door het moeten opstellen van een plan-MER op Rijksniveau is een bepaalde doorlooptijd voorzien. Nu voor de wijziging van de besluiten voor het Windpark geen MER nodig is, is het mogelijk om in een korter tijdsbestek het nodige onderzoek te verrichten. Uiteraard zijn daarbij wel met de uiterste zorgvuldigheid alle relevante feiten en omstandigheden betrokken. Bij dit tijdsbestek voor de wijzigingsbesluitvorming speelt ook de door de Afdeling gegeven termijn voor de bestuurlijke lus mee.

Thematische beantwoording

Alinea		Inhoud zienswijze	Beantwoording	Aanpassing besluit
		<i>Algemeen</i>		
<i>1</i>		<i>Strijd met motiverings- en zorgvuldigheidseis</i>		
1.2	A	De algehele motivering van het herstelontwerpbesluit is overhaast genomen, te mager en in strijd met zorgvuldigheidseisen uit de Awb.	Dit algemene standpunt volgen de raad en GS niet. Direct na de tussenuitspraak is nader onderzoek verricht, zijn er normen opgenomen in het wijzigingsbestemmingsplan en het wijzigingsbesluit die met dat nadere onderzoek zijn gemotiveerd en voldoen aan de eisen die de Afdeling daarin in r.o. 65 van de tussenuitspraak stelt. Al hetgeen in het onderzoek, maar ook hetgeen in deze nota is opgenomen maakt, samen met de planregels, planverbeelding en toelichting onderdeel uit van het wijzigingsplan. Voor de vergunning geldt dat de uitgevoerde onderzoek deel uit maken van de vergunning ter motivering van de normen die daarin zijn opgenomen en dat ook deze nota onderdeel wordt van de vergunning.	Nee
		<i>Strijd met Chw</i>		
2.1		Het bestemmingsplan is in strijd met art. 7o Besluit uitvoering Chw en art. 2.4 Crisis- en herstelwet.	Door de Afdeling bestuursrechtspraak is in de tussenuitspraak al overwogen dat het bestemmingsplan niet in strijd is met de genoemde artikelen. Er is geen reden aan te nemen dat de thans voorliggende wijziging van het bestemmingsplan wel daarmee in strijd zou zijn.	Nee
<i>2</i>		<i>Objectiviteit deskundige</i>		
2.2	A	De ingeschakelde deskundige voldoet mogelijk niet aan de vereisten van onafhankelijkheid en zorgvuldigheid. De deskundige wordt eenzijdig en systematisch ingezet bij windprojecten, zij haalt eigen onderzoeken aan ter ondersteuning en heeft mogelijk een eigen financieel belang.	De deskundigen zijn vooraanstaande adviesbureaus op het gebied van windenergieprojecten en wordt om die reden juist veelal ingeschakeld op windprojecten. Het werkzaam zijn in een bepaald werkgebied en daar deskundig in zijn betekent niet automatisch dat er sprake is van onafhankelijkheid en zeker ook niet van onzorgvuldigheid. De adviesbureaus zijn er juist vanuit hun expertise alles aan gelegen in alle gevallen een deskundig, onderbouwd advies af te geven. Bij onderbouwing van advies hoort ook verwijzing naar relevant eerder uitgevoerd onderzoek, eigen of van een ander is daarbij om het even. De deskundigen heeft geen enkel financieel belang bij de uitkomst van een onderzoek maar wordt enkel en alleen betaald voor het deskundigenwerk dat het uitvoert. Daardoor kan ook gesteld worden dat de werkzaamheden objectief en onafhankelijk zijn uitgevoerd.	Nee

3		<i>Onderzoeken</i>		Nee
3.2	A	Het bevoegd gezag heeft normen opgesteld ter vervanging van de normen in het Activiteitenbesluit, maar deze normen bieden minder bescherming. Tevens is geen rekening gehouden met de gevolgen van deze lagere normen. Het herstel-ontwerpbesluit is in strijd met de vergewisplicht en het zorgvuldigheidsbeginsel uit de Awb (art. 3:2, 3:4 en 3:46 Awb)	De raad heeft er gekozen om voor zijn standpunt over de ruimtelijke aanvaardbaarheid van het bestemmingsplan niet te wachten op nieuwe (mogelijk aangepaste) windturbijnenormen in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling, waarvoor eerst een planmer gemaakt moet worden. De raad is ook niet verplicht om bij zijn beslissing over de goede ruimtelijke ordening bij die windturbinebepalingen aan te sluiten. De raad heeft ervoor gekozen om door hem gekozen normen te hanteren. Deze normen zijn voorzien van een actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijnde situatie toegesneden motivering. Deze motivering is terug te lezen in de toelichting bij het bestemmingsplan, gelezen in samenhang met het onderzoek milieunormen. Bij het bepalen van deze normen, die als planregel in het wijzigingsbestemmingsplan zijn opgenomen, zijn alle belangen geïnventariseerd en afgewogen. Zo zijn de gevolgen voor de energieproductie in kaart gebracht, maar ook alle andere milieugevolgen per milieuaspect, zeker ook voor de omwonenden. Voor de volledigheid wordt erop gewezen dat de nu in de besluiten opgenomen normen niet minder bescherming bieden. Van een gebrek in de besluitvorming is geen sprake.	Nee
		<i>Actueel</i>		
3.3	A	Actuele motivering en zorgvuldige motivering ontbreken (art. 3:2, 3:4, 3:46 Awb). In het onderzoek worden redeneringen aangehaald die gedateerd zijn én onder druk staan. Dit laat zien dat geen nieuw volwaardig onderzoek is verricht. Ook het TNO rapport van 2008 roept op tot nader onderzoek.	De motivering en afweging ten aanzien van de normstelling is van september 2021, het nader onderzoek daarvoor is deze zomer gedaan na de uitspraak, dus in die zin ook actueel. Uiteraard wordt er in onderzoek en motivering ook gebruik gemaakt van eerder (wetenschappelijk) onderzoek, zoals literatuuronderzoek van het RIVM, dat overigens nog recentelijk (eind 2020) is geactualiseerd en daardoor ook actueel is én is benoemd in de wijzigingsplantoelichting. Enkel het feit dat RIVM erkent gebruik te maken van literatuuronderzoek betekent niet dat het niet actueel is. In het TNO onderzoek uit 2008 wordt overigens niet opgeroepen tot nader onderzoek.	Nee
3.4	A	De zorgvuldigheid van het bevoegd gezag wordt betwist omdat binnen enkele weken alle aspecten opnieuw zijn gewogen, terwijl het Rijk aangeeft minimaal twee jaren nodig te hebben. Met de kortere termijn worden de evenwichtigheid, de evenredigheid en de milieubescherming mogelijk minder gegarandeerd.	Het Rijk dient de windturbinebepalingen generiek op rijksniveau af te wegen en opnieuw vaststellen. In deze gaat het om onderzoek naar, en afwegen van de normstelling specifiek voor het project windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding. Deze onderzoeksopgave is veel beperkter waardoor de afweging wel degelijk zorgvuldig heeft plaats kunnen vinden (binnen een termijn van circa 2 maanden). Bovendien is relevante milieuinformatie voor Delfzijl Zuid Uitbreiding met het planproject-mer al in kaart gebracht. Het is niet aannemelijk gemaakt	Nee

			waarom de evenwichtigheid, de evenredigheid en de milieubescherming mogelijk minder gegarandeerd wordt.	
		<i>Deugdelijk</i>		
3.5	A	Het bevoegd gezag heeft ten onrechte niet gesteld waarom de aangehaalde normen deugdelijk zijn in het specifieke windpark.	De raad en GS motiveren de gekozen normen met de plantoelichting en de tekst van de omgevingsvergunning, met verwijzing naar het onderzoek milieunormen en de notitie Normen Windturbines en achten deze motivering deugdelijk.	Nee
	A	De methodiek (Lden/Lnight) is geen realistisch toetsingskader. Door compensatie gelden geen normen, terwijl in vergelijkbare situaties wel normen gelden.	<p>Zie onderzoek par. 2.2.: Volgens richtlijn 2002/49/EG van het Europees Parlement dient omgevingsgeluid in alle lidstaten op dezelfde wijze behandeld te worden. De geluidbelasting dient daarbij in decibel (dB) Lden of dB Lnight te worden uitgedrukt. Lden is een berekend gewogen jaargemiddelde van de geluidsbelasting tijdens de dag-, de avond- en de nachtperiode. De avond- en nachtperiode krijgen een opslag van respectievelijk +5 en +10 omdat in deze periode geluid hinderlijker wordt ervaren en deze periodes worden derhalve zwaarder meegewogen. Windturbinegeluid is, ten opzichte van andere geluidbronnen, relatief constant van karakter waardoor weergave van de norm in Lden ook passend is. De maximale optredende geluidniveaus die door een windturbine worden veroorzaakt zijn circa 2-4 dB hoger dan het optredende jaargemiddelde geluidniveau van een windturbine. Bij een geluidbelasting van 47 dB(A) Lden op een punt is het daadwerkelijk ervaren gemiddelde geluidniveau op de gevel (bij hoge windsnelheden op ashoogte) circa 43-45 dB(A). Door gebruik van de Lden is de werkelijke geluidbelasting in praktijk dus lager dan de gestelde norm in getelde decibellen. Doordat in de Lden-normstelling de avond met 5 dB en de nacht met 10 dB wordt 'bestraft' komt een continu geluidbelasting van 47 dB(A) Lden op een punt overeen met belasting van 41 dB(A) LAeq. De onderzoeken naar dosis-effectrelaties zijn ook gerapporteerd met een Lden – waarde als referentie. Dit zorgt ervoor dat toetsing aan een Lden – waarde de meest betrouwbare relatie met het dosis-hinder effect geeft. Omschrijving van deze norm in andere normen zorgt voor minder toepasselijkheid van de beschikbare onderzoeken en literatuur.</p> <p>De aanpak zoals gehanteerd is zoals de Afdeling ook vraagt op de situatie toegespitst. Daarbij mag voor de toetsing van de wijzigingsbesluitvorming worden uitgegaan van de besluiten die er al liggen en de daarin opgenomen toestemmingen.</p>	Nee

3.5	A	Strijd met het ALARA-beginsel (art. 1.1a Wet Milieubeheer), want geen onderbouwing over de mate van productieverlies c.q. financieel belang.	Dat er aan het ALARA beginsel toepassing is gegeven volgt onder meer uit par. 1.1 van het onderzoek milieunormen en uit par. 2.1 van de plantoelichting. Alle relevante belangen zijn in kaart gebracht en gewogen. Ook het financieel belang en productieverlies is uitdrukkelijk in kaart gebracht en gewogen. Zie daarvoor onder meer tabel 2.2 en tabel 3.12.	Nee
v		<i>Op zichzelf staand en op de situatie toegesneden</i>		
3.7	A	Huidige onderzoeken gaan uit van oude – op het Activiteitenbesluit – gebaseerde onderbouwingen, terwijl dit niet meer de bedoeling is van de Afdeling met het oog op de SMB-richtlijn. Nieuwe contra-expertises gebaseerd op nieuwe normen moet worden afgewacht.	<p>De Afdeling heeft in de tussenuitspraak overwogen dat de windturbinebepalingen buiten toepassing moeten blijven vanwege de afwezigheid van een plan-MER. Daarnaast kunnen voor een specifiek project eigen normen worden gesteld op basis van een eigen onderbouwing. Uit deze tussenuitspraak blijkt op zichzelf geen inhoudelijk oordeel van de Afdeling over de normen in de windturbinebepalingen, zodat deze tussenuitspraak geen reden is om die normen niet meer bruikbaar te achten.</p> <p>Wel heeft de Afdeling overwogen dat de eigen normen moeten zijn voorzien van een actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijnde situatie toegesneden motivering. Aan deze eisen is voldaan door gebruik te maken van het milieuonderzoek van Pondera en nader onderzoek van LBP. De normen opgenomen in de wijzigingsbesluiten zijn weliswaar vergelijkbaar aan de normen uit de windturbinebepalingen, maar voor de onderbouwing van de nieuwe normen is gebruik gemaakt van actueel onderzoek. Waar voor dat onderzoek gebruik is gemaakt van eerder onderzoek of onderbouwing, is de bruikbaarheid van dat eerdere onderzoek of onderbouwing met de enkele tussenuitspraak niet komen te vervallen.</p>	Nee
3.8	A	Door geen definitief turbinetype op te stellen is niet voldaan aan de criteria van de Afdeling.	De Afdeling vraagt niet om een definitief turbinetype. Vanuit het oogpunt van op de situatie toegesneden is wel een nadere uitwerking gegeven voor wat betreft de referentieturbinetype. Voor de nabij gelegen windparken Geefsweer en Oosterhorn zijn nu de windturbines gehanteerd die daadwerkelijk zijn vergund/gerealiseerd (Vestas V136-4.3MW STE). Voor windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding is de referentiewindturbine Nordex N133-4.8MW STE gehanteerd. Er is nog geen concreet windturbintype geselecteerd voor het windpark omdat een dergelijke aanbesteding pas in een later stadium van de planvorming plaats vindt, maar binnen de normen in de planregels geeft dit type windturbine wel een <i>worst-case</i> inschatting van de	Nee

			geluideffecten. Het nu beschouwde windturbintype is minder luid dan de windturbintypes die in eerdere onderzoeken (m.e.r.-procedure en bestemmingsplan "Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding (2020)" en vergunningaanvraag) zijn beschouwd. Er is dus nieuw actueel onderzoek uitgevoerd waarbij ook de meest actuele KNMI gegevens voor wat betreft windrichting en windsnelheid in zijn betrokken. In het actueel uitgevoerde onderzoek zijn ook, op basis van de meer uitgewerkte referentieturbines, bijbehorende productieverliezen doorgerekend.	
		Voorschriften en planregels van het ontwerp-herstelbesluit		Nee
4.1	A	De voorschriften uit de omgevingsvergunning en de planregels uit het bestemmingsplan zijn onvoldoende helder en bepaald. Dit levert strijd op met het rechtszekerheidsbeginsel.	<p>Voorschrift 2.8 verplicht om een rapport in te dienen op basis van het gekozen turbintype. Dit voorschrift bevat niet de normen zelf waaraan moet worden voldaan: die staan elders in de omgevingsvergunning. Waar die normen bindend zijn voorgeschreven, moeten deze in acht worden genomen. Verder schrijft voorschrift 2.8 geen goedkeuring van het rapport voor, maar mocht op basis van het rapport reden zijn te twijfelen over de juistheid daarvan of vrees zijn voor een potentiële overtreding, dan kan op basis daarvan eventueel toezicht en handhaving plaatsvinden.</p> <p>Voorschrift 2.9 schrijft voor dat vergunninghouder bepaalde gegevens aan het bevoegd gezag ter beschikking stelt. Deze gegevens kan de gemeente gebruiken om toezicht te houden en eventueel handhavend op te treden.</p> <p>Het is onduidelijk van welke begrippen indieners in voorschrift 2.11 vinden dat deze vaag zijn. Wat betreft de keuze voor een instantie: deze keuze is primair aan vergunninghouder. De vergunning schrijft niet voor aan welke criteria deze instantie moet voldoen. Wel schrijft voorschrift 2.11 voor dat het onderzoek bepaalde gegevens bevat. Met deze gegevens wordt de inhoudelijke kwaliteit van het onderzoek geborgd.</p> <p>Het is voor de rechtszekerheid en naleefbaarheid van de besluiten niet nodig om een nadere specificatie te geven van de omgeving van het windpark. Uit de voorschriften waarin wordt gewezen op de omgeving is namelijk afdoende af te leiden welke omgeving hier moet</p>	Nee

			worden betrokken. Ter illustratie: waar rekening moet worden gehouden met de invloed van de omgeving op de geluidsoverdracht, moet uiteraard worden gekeken naar de omgeving voor zover relevant voor de geluidsoverdracht.	
4.2	A	De motivering over hoe de definitie van 'overig slagschaduw gevoelig object' tot stand is gekomen ontbreekt. Het gebrek aan motivering is onzorgvuldig.	Onder het Activiteitenbesluit en –regeling werd voor de definitie van slagschaduw gevoelig object aangesloten op de definitie van geluidgevoelig object uit de Wet geluidhinder. De begripsbepaling is nu breder getrokken dan die uit de Wet geluidhinder. Objecten waarbij in praktijk blijkt dat er mogelijk slagschaduw hinder kan optreden zijn, naast de woningen, nu ook betrokken onder het begrip 'overige slagschaduw gevoelige objecten'. Dit wordt ook toegelicht in paragraaf 2.4.2 van de plantoelichting: <i>“Overige objecten, voor zover personen in een ruimte binnen dit object gedurende langere aaneengesloten tijd verblijven tijdens de daglichtperiode, kunnen vanuit een goede ruimtelijke ordening ook (gedeeltelijk) als voor slagschaduw gevoelig worden aangemerkt.”</i> en in paragraaf 3.2.2. van het onderzoek milieunormen.	Nee
4.3	A	De methode van de Activiteitenregeling is gekozen als beste methode, maar een motivatie hiervoor ontbreekt. Bij eerder gebruik van deze methode zijn ontwerpfouten geconstateerd.	Voor wat betreft de berekening van geluid van windturbines en handhaving is niet direct aangesloten op het Activiteitenregeling maar is het Reken- en meetvoorschrift windturbinegeluid verankerd in de vergunningvoorschriften. Er is geen enkele reden aan te nemen dat deze rekenmethode niet geschikt is. Reclamant koppelt een project specifieke situatie in windpark N33 aan het gebruik van de rekenmethode. Er is echter geen verband tussen de geschiktheid van het gebruik van het Reken- en meetvoorschrift windturbines en het specifieke situatie van een windpark. Het reken en meetvoorschrift schrijft voor op welke wijze geluidberekeningen uitgevoerd dienen te worden en hoe hier op gehandhaafd kan worden. Door reclamant is niet aangegeven waarom de gebruikte methodiek niet geschikt zou zijn voor het beoordelen of handhaven van de milieu effecten van het windpark	Nee
		Slagschaduw		
5.3	A	Het bevoegd gezag heeft ten onrechte een toetsingskader gehanteerd dat sterk overeenkomt met de Activiteitenregeling, hetgeen in strijd is met de uitspraak van de Afdeling.	De uitspraak geeft niet aan dat andere normen gesteld dienen te worden maar dat het bevoegd gezag in de tussentijd bij het vaststellen van een bestemmingsplan voor een concreet project eigen normen kan stellen ter vervanging van de normstelling uit het	Nee

			<p>Activiteitenbesluit en de -regeling. Daarbij geldt dat deze normen moeten worden voorzien van een actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijnde situatie toegesneden motivering.</p> <p>Optioneel extra antwoord: In het normstellingsonderzoek is omschreven waarom de te gebruiken eenheden (zoals dB Lden of jaarduur slagschaduw) geschikt zijn als maat voor het beoordelen van de milieu effecten en als normstelling kunnen gelden.</p>	
5.4	A	Het is niet gespecificeerd wat het verschil is tussen de automatische stilstand voorziening en de programmeerbare stilstand voorziening. Dit levert strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel en het ALARA beginsel op.	<p>De windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling noemen de "automatische stilstandvoorziening". Met de term programmeerbare stilstandvoorziening wordt het zelfde bedoeld. De automatische stilstandvoorziening wordt namelijk in een windturbine ingeprogrammeerd. De windturbine gaat alsdan stil staan wanneer volgens de slagschaduwkalender er stilstand is ingeprogrammeerd en de zon ook werkelijk schijnt. De windturbine schakelt dan automatisch af. Er is dus geen verschil tussen deze termen.</p> <p>Om met de vergunningvoorschriften zoveel mogelijk aan te sluiten bij de terminologie van de Activiteitenregeling én bij de terminologie van de planregels, zal de term "automatische stilstandvoorziening" in de vergunningvoorschriften worden opgenomen. Deze formulering wordt in de vergunning aangepast.</p>	Ja
5.5	A	Het bevoegd gezag en de deskundige hebben ten onrechte niet stil gestaan bij de effecten van de slagschaduw bij stilstand.	<p>Slagschaduw gaat over de bewegende schaduw, dus wanneer de rotorbladen van de windturbine draaien. De draaiende rotorbladen van windturbines kunnen een bewegende schaduw op hun omgeving werpen op het moment dat de zon schijnt, dit kan hinderlijk zijn. Schaduw bij stilstand is geen slagschaduw. Gewone schaduw wordt in zijn algemeenheid (dus niet alleen voor windturbines) niet als zodanig hinderlijk beschouwd dat daarvoor normen gesteld worden of nader onderzoek noodzakelijk is. Hiervoor bestaat ook voor Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding geen aanleiding.</p>	Nee
		<i>Laagfrequent geluid</i>		
5.6	A	Het bevoegd gezag is uitgegaan van een norm voor windturbinegeluid van 47dB L _{den} en 41 dB L _{night} . Voor deze keuze ontbreekt een actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijnde situatie toegesneden motivering.	<p>Er is geen aanleiding voor laagfrequent specifieke normen te stellen. Overigens gaan de windturbinebepalingen ook niet over laagfrequent geluid, dus strekt de uitspraak van de Afdeling ook niet zo ver. Laagfrequent geluid wordt nader onderbouwd in het kader van het bestemmingsplan "Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding (2020)".</p>	Nee

			De situatie bij windpark N33 dient geheel op zichzelf staand bekeken te worden. Bij dit windpark is een tonaal geluid gemeten. Bij vergelijkbare andere windparken van dezelfde bouwperiode en afmetingen is dit tonale geluid niet gemeten. De specifieke situatie bij Windpark N33 wordt nader onderzocht en er vindt ook een second opinion plaats.	
5.7	A	Tot op heden is geen akoestisch rapport overgelegd over het definitieve type windturbine en de aansluitende norm. Hierdoor wordt uitgegaan van de standaardpraktijk met bijbehorende normen uit het Activiteitenbesluit. Dit is in strijd met de uitspraak van de Afdeling en het zorgvuldigheidsbeginsel.	Het definitieve windturbinetype wordt gangbaar pas gekozen na onherroepelijk worden van het bestemmingsplan, bij financial close. Dit staat los van de uitspraak van de Afdeling. Op basis van voorschrift 2.8 moet uiterlijk drie maanden voor de start van de bouw aan het bevoegd gezag worden gemeld wat het turbinetype is en daarbij een rapport worden overgelegd. In dat rapport moet onder meer worden gekeken naar de geluidsbelasting. Op basis van dat rapport kan het bevoegd gezag bepalen of het gekozen turbinetype blijft binnen de vergunning.	Nee
5.8	A	De meetmethode uit bijlage 4 Activiteitenregeling is zonder redelijke onderbouwing aangemerkt als de best beschikbare methode. Dit is in strijd met het ALARA beginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel.	Niet wordt gezien waarom dit in strijd met het ALARA beginsel en zorgvuldigheidsbeginsel is. Het reken- en meetvoorschrift geeft een uitgebreide en betrouwbare methodiek om de geluidbelasting op een omgeving inzichtelijk te maken. De methodiek is ook bruikbaar om vergelijkingen met andere geluidbronnen te kunnen maken (via Lcum). Tevens is er voor de specifiek gebruikte methodiek uit het reken- en meetvoorschrift informatie beschikbaar over dosis-effect relaties van het geluid en kunnen de geluidmetingen van windturbines toegepast worden volgens overzichtelijke, heldere en toepasbare rekenregels. De methodiek is daarmee geschikt en toepasbaar voor het beoogde doel. Tevens is de methodiek gebruikt in de meeste literatuur en onderzoeken waarmee de resultaten van deze onderzoek beter toepasbaar zijn voor het analyseren van de situatie.	Nee
5.9	A	Het is onbegrijpelijk dat zowel de gemeente als de provincie haar burgers in gevaar brengt door het toestaan van windturbines, terwijl de gevaren die windturbines meebrengen objectief zijn vastgesteld.	De milieueffecten (waaronder veiligheid en hinderlijkheid) zijn in kaart gebracht en inzichtelijk gemaakt. Hierbij vindt voor het onderdeel veiligheid een belangenafweging plaats tussen de mogelijk optredende risico's en de belangen van de beschouwde ontwikkeling.	Nee

			<p>Uit het beschikbare onderzoek blijkt niet van onaanvaardbare risico's of gevaren vanwege de windturbines.</p> <p>Daarbij is van belang dat een planologische wijziging, zoals het toestaan van de windturbines, naar zijn aard enig effect kan hebben op de omgeving. Dit is op zichzelf niet bezwaarlijk; daarbij gaat het erom wat de effecten zijn en moeten die worden afgezet tegen doel en voordeel van de ontwikkeling.</p> <p>In het kader van de bescherming van het milieu verbinden GS voorschriften aan de vergunning, waardoor omwonenden ook worden beschermd. De goede ruimtelijke ordening, dus het woon- en leefklimaat van omwonenden en hun veiligheid, wordt door de gemeenteraad geborgd, namelijk over de band van de planregels en de plankaart, onder meer voor wat betreft (externe) veiligheid.</p>	
5.10	A	In het herstel-ontwerpbesluit wordt niet getoetst aan recent WHO onderzoek (grens 45db Lden) en het advies van het RIVM (40 db).	<p>Het WHO-onderzoek (2018) wordt wel degelijk beschouwd in het onderzoek milieunormen (par 2.3.1). Op basis van wetenschappelijk onderzoek naar blootstellingseffectrelaties adviseert de WHO een voorlopige drempelwaarde van 45 dB Lden. De blootstellingseffectrelaties zijn door de WHO bepaald op basis van wetenschappelijk onderzoek tot en met eind 2014. Gezondheidseffecten worden bij deze waarde, maar ook bij hogere waarden, niet verwacht. Voor gezondheidseffecten vanwege windturbinegeluid wordt door de WHO op basis van het onderzoek geconcludeerd dat (i) er nog onvoldoende bewijs bestaat, (ii) het bewijsmateriaal van lage kwaliteit is en (iii) hierdoor geen betrouwbare algemene blootstelling-effectrelatie kan worden vastgesteld. Het advies voor een normstelling van 45 dB Lden door de WHO is daardoor nadrukkelijk voorwaardelijk.</p> <p>Het effect van 45 dB als mogelijke normstelling voor windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding is ook wel beschouwd in het onderzoek milieunormen en afgewogen in de toelichting van het bestemmingsplan. Het hanteren van een norm van Lden 45 dB leidt tot maximaal 1 ernstig gehinderde minder dan bij een normstelling van Lden 47, waarbij dit echter wel ten koste gaat van circa 5,4 procent (12.963 MWh) van de energieopbrengst. Dit is vergelijkbaar met de jaarlijkse energieproductie van circa 1 windturbine. Gezien de doelstellingen vanuit de Klimaatwet is het aannemelijk dat die windturbines dan op een andere locatie zullen worden gerealiseerd om de doelstelling te kunnen bereiken. Het is tevens aannemelijk dat ook op een andere locatie woningen in de omgeving aanwezig zijn en daarmee ook daar een aantal ernstig gehinderden zullen optreden als gevolg van de</p>	Nee

			geluidbelasting daar. De milieuwinst van het vaststellen van een lagere geluidnorm op de locatie Delfzijl Zuid Uitbreiding is daarmee verwaarloosbaar, aangezien dit aantal gehinderden dan redelijkerwijs op een andere locatie zal optreden. Er is bovendien door de provincie beleidsmatig aangegeven dat het gebied waarin het windpark zich bevindt als concentratiegebied voor windenergie is aangemerkt teneinde de effecten van windenergie te clusteren, zodat elders andere gebruiksfuncties (wonen, natuur, recreatie, etc.) kunnen prevaleren.	
5.11	A	De onderzoeken zijn een herhaling van het Activiteitenbesluit, maar in de vorm van een omgevingsvergunning. Dit levert een gebrek op, waardoor het herstel-ontwerpbesluit moet worden ingetrokken.	In de onderzoeken zijn op basis van de best beschikbare methodieken de milieu effecten inzichtelijk gemaakt. De onderzoeken zijn zodanig uitgevoerd dat de gevolgen van een keuze met betrekking tot de hoogte van deze normstellingen in kaart zijn gebracht. Dit is een duidelijk andere situatie als enkel een toetsing aan het Activiteitenbesluit.	Nee
		<i>Externe veiligheid</i>		
5.12	A	De milieueffecten zijn niet op zichzelf staand, actueel, deugdelijk en op de situatie toegesneden. De motivering is dus niet in lijn met de uitspraak van de Afdeling.	Bij het opstellen van het onderzoek is de meest recente informatie uit beschikbare onderzoeken geëvalueerd en beschouwd om te onderzoeken hoe de milieu-effecten kunnen worden beoordeeld. De analyses zijn specifiek uitgevoerd op basis van het voorliggende plan en op basis van de eigenschappen van de lokale omgeving. De onderzoeken zijn uitgevoerd op basis van de beschikbare informatie, conform bewezen best beschikbare rekenmethodieken en meest recente informatie over de uitgangspunten en eigenschappen van het project.	Nee
5.13	A	Het onderzoek is onvolledig. Zowel een analyse voor alle risico's en de minimale randvoorwaarden van een uitwerkingsplan/inrichtingsplan in het belang van de leefomgeving ontbreken. Zo is onvoldoende onderzoek gedaan aardbevingsrisico's.	Aardbevingsrisico's maken geen onderdeel uit van de windturbinebepalingen en dus niet van de nu voorliggende wijzigingen van de besluiten. Deze risico's zijn al wel in het kader van een goede ruimtelijke ordening in het bestemmingsplan "Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding (2020)" afgewogen.	Nee
5.14	A	De huidige maatregelen met betrekking tot ijsafzetting zijn onvoldoende. Door geen nieuw onderzoek in te stellen wordt gehandeld in strijd met art. 3:2, 3:4 en 3:46 Awb.	De onderbouwing en planregel voor wat betreft ijsafzetting was al opgenomen in het bestemmingsplan "Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding (2020)", er is geen aanleiding voor nieuw onderzoek. De "Overige specifieke gebruiksregel 4.1.4 lid e sub b. van bestemmingsplan Windpark Delfzijl Zuid uitbreiding (2020) (vastgesteld 2020-06-25) geeft aan dat "een windturbine dient te	Nee

			<p>worden voorzien van een ijsdetectiesysteem, tenzij de veiligheid ten aanzien van ijsafworp op andere wijze aantoonbaar geborgd kan worden." Deze regel blijft gelden ongeacht de status van de windturbinebepalingen in het Activiteitenbesluit milieubeheer.</p> <p>De Afdeling geeft in de tussenuitspraak van 30 juni 2021 het volgende aan in overweging 53.2: "<i>De raad heeft zich naar het oordeel van de Afdeling terecht op het standpunt gesteld dat hiermee is gewaarborgd dat zich geen onaanvaardbare gevolgen voor de veiligheid vanwege ijsafzetting zullen voordoen in de omgeving van de windturbines. De betogen slagen daarom niet.</i>" Dit punt ligt nu dus ook niet meer voor.</p>	
5.15	A	<p>Het bevoegd gezag stelt zonder te motivering dat de certificering niet is gebaseerd op het Activiteitenbesluit en -regeling, hetgeen in strijd is met de vergewisplicht en het zorgvuldigheidsbeginsel. Omdat de certificering is gebaseerd op de buiten toepassing verklaarde windturbinenormen, is de certificering ook ontoereikend.</p>	<p>(MP): Certificering IEC is internationale certificering. IEC-normen zijn internationaal erkende normen die vaak worden gebruikt als basis om technische eisen in IEC-lidstaten en niet-lidstaten te harmoniseren. Op internationaal niveau behartigt NEN de belangen van de Nederlandse markt.</p> <p>Het product windturbine dient internationaal te voldoen aan dezelfde technisch een veiligheidsvereisten vastgelegd in de NEN/IEC normen NEN-EN-IEC 61400-1, NEN-EN-IEC 61400-2 of NEN-EN-IEC 61400-3.</p> <p>De certificering zijn dus op zichzelf staande internationale afspraken. De windturbines die in Nederland geleverd en gebouwd worden voldoen altijd aan de certificering. Voor de volledigheid was dit vastgelegd in de windturbinebepalingen. Om te borgen dat nog steeds aan deze certificering dient te worden voldaan is het vereiste dus ook opgenomen in de planregels. Maar de certificering is op zichzelf staand dus al toereikend.</p> <p>Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat de initiatiefnemers hebben bericht dat het te kiezen turbinetype altijd gecertificeerd zal zijn.</p>	Nee
		<i>Lichtschittering</i>		
5.16	A	<p>Het onderzoek naar de effecten van lichtschittering en de vergelijkende materialen is onvoldoende. Dit is in strijd met de vergewisplicht en het zorgvuldigheidsbeginsel en daarmee voldoet het ontwerpbesluit niet aan de tussenuitspraak.</p>	<p>Glade en glimmende oppervlakken (bijvoorbeeld glas, maar ook geschilderde oppervlakken) kunnen invallend zonlicht reflecteren. Wanneer dit licht bij de ontvanger aankomt kan dit een hinderlijk (verblindend) effect hebben of tot gevaarlijke situaties leiden, bijvoorbeeld voor wegverkeer. Dit effect kan echter eenvoudig worden voorkomen door de betreffende objecten en oppervlakken te voorzien van een anti-reflecterende coating of gebruik te maken van niet reflecterende materialen. Voor windturbines is dit standaardpraktijk en</p>	Nee

			<p>wordt dit geborgd door reflectiewaarden te controleren via de certificering en de NEN-EN-ISO 2813 of een daaraan ten minste gelijkwaardige meetmethode.</p> <p>Er is daarmee geen noodzaak tot het uitvoeren van onderzoek of het opnemen van nadere voorschriften of normen, anders dan hierboven beschreven om gevolgen van lichtschildering te beperken of te voorkomen. Onduidelijk is waarom en waarnaar reclamanten meent dat er hier onderzoek gedaan moet worden.</p>	
		<i>Cumulatie</i>		
5.15 (2)	A	Het bevoegd gezag heeft ten onrechte niet beoordeeld of de cumulatieve geluidsbelasting bij de woningen uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening aanvaardbaar kan worden geacht.	<p>De cumulatieve geluidsbelasting is in de primaire besluitvorming in kaart gebracht en beoordeeld. Dit aspect ligt in deze fase niet voor. In het MER ten behoeve van de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl en in het MER voor het onderhavige park is de cumulatieve geluidbelasting, met gebruikmaking van de GES-systematiek en dosis-responsrelaties daarvan, ook beoordeeld.</p> <p>In het Activiteitenbesluit zijn geen normen opgenomen ter bescherming van een cumulatieve situatie. In een aanvulling op het beleid van de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl hebben provincie en gemeenten bepaald dat een geluidbelasting door windparken toelaatbaar is zo lang de cumulatieve geluidbelasting niet hoger wordt dan 65 dB L_{CUM}. Het gebrek wat betreft de windturbinebepalingen heeft dan ook geen invloed op de beoordeling van de cumulatieve geluidbelasting op woningen vanuit de aanvaardbaarheid van de goede ruimtelijke ordening. Deze afweging heeft reeds plaatsgevonden en is niet veranderd. De norm voor cumulatieve geluidsbelasting zoals die al was opgenomen in de planregels komt voort uit de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl, blijft ongewijzigd en staat niet ter discussie.</p>	Nee
5.16 (2)	A	Cumulatieve normen dienen opnieuw te worden onderbouwd, omdat zij tot stand zijn gekomen op basis van normen uit het Activiteitenbesluit en -regeling.	De cumulatieve geluidsnorm maakt geen onderdeel uit van de wijzigingsbesluitvorming en staat nu niet ter discussie. In het MER ten behoeve van de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl is de norm voor de cumulatieve geluidbelasting, met gebruikmaking van de GES-systematiek en dosis-responsrelaties daarvan, afgewogen. De hoogte van de cumulatieve geluidbelasting wordt bepaald- en berekend door de lokale samenloop van zes verschillende geluidbronsorten. Hierbij spelen wettelijke normen per bronsoort en hoe deze tot stand zijn	Nee

			gekomen geen rol. Slechts de hoogte van de geluidbelasting is hierbij relevant. Hierdoor is er geen redelijke aanleiding de norm voor de cumulatieve geluidbelasting opnieuw te onderbouwen. Temeer niet aangezien de nu op te nemen normen voor geluid voor het Windpark gelijk blijven met de normen die golden ten tijde van het opstellen van het cumulatieve geluidsbeleid.	
5.17	A	Door mogelijk onaanvaardbaar woon- en leefklimaat, is geen sprake van een goede ruimtelijke ordening. Dat de bewoners van molenaarswoningen een financieel belang hebben maakt nog niet dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening.	De molenaarswoningen behoren tot de inrichting, zijnde het Windpark, doordat tussen de woningen en het windpark zodanige technische, organisatorische en functionele bindingen aanwezig zijn dat sprake is van een bedrijfswoning. Als gevolg hiervan zijn dit geen gevoelige objecten waar de nieuw te stellen normen van toepassing dienen te zijn. Wel is voor de molenaarswoningen onderzocht en inzichtelijk gemaakt wat de gevolgen zijn van de gekozen normen. Uit dit onderzoek volgt dat deze mogelijke gevolgen ruimtelijk aanvaardbaar zijn, mede gezien het financieel voordeel. Een dergelijk financieel voordeel, en daarmee samenhangende relatie met het windpark, beperkt de hinderbeleving van de windturbines, zodat daarmee hogere normen aanvaardbaar zijn te achten dan bij woningen van partijen die geen relatie hebben met het windpark.	Nee
5.18	A	Het is onduidelijk of de woningen Ideweesterweg 1 en 2 ook in juridische zin aangewezen kunnen blijven als molenaarswoning c.q sfeerwoning of dat een andere norm van toepassing is.	Deze woningen zijn aangewezen als molenaarswoning bij Windpark Geefsweer. Het is onduidelijk op basis waarvan deze molenaarswoningen in het kader van de besluitvorming voor het Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding niet langer als zodanig aangemerkt zouden moeten worden.	Nee
		<i>Financieel</i>		Nee
7.1	A	Doordat de inkomsten van het windpark het zwaarste gewicht dragen, kan niet worden gesproken van een sterke business case. Krachtens het ALARA beginsel moest het aantal gehinderde afgeschaald worden. De koppeling van financiële belangen en vaststelling van normen behoeft een integrale beoordeling van de business case.	Voor de besluiten geldt geen verplichting om het aantal gehinderden als gevolg van het Windpark zo veel mogelijk af te schalen. Wel is nodig om een balans in de belangen te vinden ten behoeve van de goede ruimtelijke ordening en de bescherming van het milieu. Daarbij moet zowel rekening worden gehouden met de milieubelasting van het Windpark op de omgeving als met de gewenste opbrengst aan duurzame energie en de financiële uitvoerbaarheid. Er is geen sprake van een koppeling van financiële belangen ten opzichte van vaststelling van normen, maar om een beoordeling tussen het belang van CO2 reductie en andere milieueffecten ter invulling van duurzaamheidsdoelstellingen. Efficiënte werking van duurzame productieinstallaties draagt bij aan een goede ruimtelijke ordening en een optimale CO2 reductie met inachtneming van een adequaat beschermingsniveau waar dit plan in voorziet.	

7.2	A	De onderbouwing van economische uitvoerbaarheid is zeer summier, dus niet deugdelijk en niet kenbaar.	De financiële uitvoerbaarheid is onderzocht en betrokken voor zover nodig voor de besluitvorming. Dit betreft meer concreet na te gaan of het treffen van eventuele mitigerende maatregelen ter naleving van de nieuwe normen niet zodanig nadelige gevolgen heeft voor de business case, dat dit niet langer uitvoerbaar zou zijn. Hiervan is geen sprake, zodat het plan economisch uitvoerbaar is te achten.	Nee
7.3	A	De financiële investering van de Nederlandse belastingbetaler is groot, maar het is onduidelijk of dit geld wordt geïnvesteerd in een rendabel project.	De investeringen zijn primair voor rekening en risico van de initiatiefnemers. De SDE+ subsidie systematiek (als dat wordt bedoeld) is een stimuleringsregeling gebaseerd op maximale subsidiebedragen en correctiebedragen per opgewekte eenheid (MWh) gedurende de exploitatie. Hier zijn voor de belastingbetaler geen risico's aan verbonden.	Nee
7.4	A	De verwachte onderzoeken van het RIVM en de contra-expertises maken een schorsing, staking of opschorting onvermijdelijk. Een onderzoek naar een minder ingrijpende wijze van energietransitie wordt aanbevolen.	Er is sprake van een uitgebreid en zorgvuldig onderzoek en afweging van positieve en negatieve effecten bij deze projectlocatie ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening en de bescherming van het milieu. Er is geen reden om aan te nemen dat de onderzoeken van het RIVM hierin voor verandering zullen zorgen	Nee
7.5	A	Doordat grondposities alleen en alles bepalend zijn voor de milieueffecten/normen wordt gehandeld in strijd met Unierecht. Het niet handelen overeenkomstig Unierecht levert strijd op met het loyaliteitsbeginsel (art. 4 lid 3 VEU).	De grondposities zijn niet allesbepalend voor de milieueffecten/normen. De lokale omstandigheden zijn bepalend in welke mate duurzame energie opwek door windenergie op deze locatie inpasbaar is qua schaalgrootte en omvang. Er wordt niet gehandeld in strijd met Unierecht: onduidelijk is waar volgens indiener deze strijdigheid in zou kunnen liggen.	Nee
7.6	A	De nut en noodzaak van het windpark staan niet vast, aangezien geen sprake is van verduurzaming maar van investering. Dit is niet meegenomen in de belangenafweging en voldoet daarom niet aan de vergewisplicht.	De ontwikkeling, realisatie, exploitatie en verwijdering na de looptijd van windparken vraagt om investeringen met vermeden CO2 emissies voor electriciteitsopwek tot resultaat. De milieueffecten zijn in kaart gebracht en inzichtelijk gemaakt.	Nee
		<i>Ecologie / landschap</i>		Nee
8		Voor windpark Delfzijl Zuid, een landbouwgebied zonder de problematiek van industrie, zijn er geen alternatieven onderzocht in relatie tot een betere landschappelijke inpassing of een positiever effect op de leefomgeving.	De betogen van eisers ten aanzien van landschap zijn in de tussenuitspraak al behandeld en slagen volgens de Afdeling niet. De in de zienswijze genoemde aspecten over onder meer landschap maken geen onderdeel uit van de wijzigingsbesluiten in deze fase van de procedure.	Nee
				Nee
	B	Er is ten onrechte gebruik gemaakt van de normatiek die is gebaseerd op oude windturbines van 3 MW	Waarom onterecht gebruik is gemaakt van een 'normatiek gebaseerd op 3 MW windturbines' wordt niet nader gemotiveerd. Voor de wijzigingsbesluitvorming is onderzoek gedaan naar de milieueffecten van een mogelijke realistische worst case windturbine. De daarvoor gebruikte onderzoeken zijn ook toepasbaar voor de	Nee

			windturbines met een vermogen van meer dan 3 MW. Windturbines van 3 MW zijn overigens niet per definitie oude windturbines. We zien wel dat de trend is dat er steeds meer windturbines worden geplaatst met een groter opgesteld vermogen (en daarmee meer opwek), het een en ander is ook afhankelijk van de specifieke locatie. Daarnaast worden de windturbines zelf ook groter. Windturbines met meer opgesteld vermogen of die hoger zijn mogen hoe dan ook niet meer geluid veroorzaken bij geluidsgevoelige objecten, de afmetingen zijn juist onafhankelijk van de normstelling. De te stellen normstelling is dan ook niet afhankelijk van de omvang van de MW, maar van de te produceren milieubelasting. Overigens zijn de grote moderne windturbines niet per definitie luider.	
	B	Er heeft een geheime vergadering, plaatsgevonden en er is een financiële claim, waardoor de handelswijze van de gemeente gebrekkig is.	In het algemeen is de (gemeentelijke) overheid een open, transparante organisatie. Zo zijn de vergaderingen van de gemeenteraad in beginsel openbaar. Dit is geregeld in de Grondwet en de Gemeentewet. Net als in iedere organisatie komen ook in een organisatie als de gemeente wel eens onderwerpen aan de orde die (nog) niet voor openbare behandeling in aanmerking komen. Dat kan te maken hebben met financiële en strategische belangen van de gemeente of van een onderhandelingspartner. Dat er een besloten raadsvergadering heeft plaatsgevonden, maakt niet dat er een gebrek is in de besluitvorming aan de zijde van de raad. Ten aanzien van de genoemde claim wordt nog opgemerkt dat er geen sprake is van enige vordering die door initiatiefnemers is ingediend jegens de gemeente (of de provincie).	Nee
	B	Het aspect geluid is onvoldoende geborgd en de vastgestelde norm is onvoldoende onderzocht.	De zienswijze gaat op dit punt vooral over cumulatief geluid met industrie en bestaande windparken en metingen die kennelijk in dit gebied plaats hebben gevonden. Voor de combinatie van geluid uit verschillende bronnen, in relatie ook tot de aard van het plangebied dat is aangewezen als concentratiegebied voor windenergie, zijn in de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl (aanvullende) geluidnormen voor cumulatief geluid met bronnen gesteld. De normering maakt geen onderdeel uit van de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit en -regeling maar van de afweging in het kader van een goede ruimtelijke ordening zoals dat in het bestemmingsplan "Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding (2020)" al heeft plaatsgevonden. Er is hier geen aanleiding voor (her)overweging van deze normen in onderhavig bestemmingsplan.	Nee

	C	Over cumulatieve geluidsbelasting wordt niets vermeld. Het akoestisch onderzoek gaat uit van een theoretisch model dat niet volstaat. Er is strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel.	Wij verwijzen voor de beantwoording hiervan naar hetgeen hierboven onder "Cumulatie" is opgenomen. Het aangevoerde geeft ons geen aanleiding om aan de juistheid van de deskundigenonderzoeken en de inhoud daarvan te twijfelen. In het onderzoek milieunormen is uitvoerig omschreven wat de basis vormt voor de gehanteerde onderzoeksmethode.	Nee
	C	Er zijn geen studies op de gezondheidseffecten uitgevoerd, waardoor de besluiten onzorgvuldig zijn.	In het onderzoek milieunormen is naar een veelheid van onderzoeken en studies verwezen, zowel nationaal als internationaal; met de inhoud van al deze onderzoek is rekening gehouden bij het onderzoek milieunormen en het vervolgens bepalen van de nu vastgestelde normen. Gezondheidseffecten maken ook onderdeel uit van die studies en onderzoeken. Dat geldt bijvoorbeeld voor o.a. het RIVM-rapport 2020-2014, Gezondheidseffecten van windturbinegeluid, I. van Kamp & G.P. van den Berg, maar ook voor de vele andere studies en onderzoeken waar rekening mee is gehouden. Specifiek voor dit park zijn voor verschillende waarden voor de normstelling voor geluid gezondheidseffecten beoordeeld aan de hand van de (relatieve) verschillen tussen de aantallen (ernstig) gehinderden.	Nee
	C	Nadeelcompensatie en waardedaling	Deze aspecten maken geen onderdeel uit van de bestreden besluiten en hadden in beroep aangevoerd kunnen worden. Hierover merken wij nog op dat in het kostenverhaal wordt voorzien middels een anterieure overeenkomst tussen de initiatiefnemers en de gemeente Eemsdelta en de provincie Groningen, waarin onder andere voorzien wordt in planschade. Vastgelegd wordt dat initiatiefnemers eventuele planschade aan de gemeente vergoeden wanneer planschade wordt vastgesteld.	Nee
	C	Geen rekening gehouden met slaapproblemen.	Uit het onderzoek milieunormen en de studies waarnaar is verwezen volgt dat er op basis van onderzoeken nog geen conclusie worden getrokken over de samenhang tussen geluid van windturbines en slaapverstoring (zie. bijv. RIVM 2021). Consistent bewijs voor gezondheidsschade door windturbines ontbreekt. Gericht op slaapverstoring is een grens gesteld aan de geluidbelasting in de nacht (norm voor L_{night})	Nee
	D	Geen deugdelijk milieueffectrapport	Hierboven is uiteengezet dat deze wijzigingsbesluitvorming, dus een aanpassing van het bestemmingsplan door toevoeging van planregels en het opnemen van vergunningvoorschriften, niet m.e.r.-plichtig zijn. De Afdeling heeft verweerders overigens ook niet opdracht gegeven om (opnieuw) een m.e.r. op te stellen.	Nee

D	Impact windpark op omwonenden is niet meegewogen en de belangen zijn niet juist geïnventariseerd.	Voor wat betreft de wijzigingsbesluiten zijn alle belangen geïnventariseerd en gewogen, wat ook terug te lezen is in de toelichting bij het bestemmingsplan en het onderzoek milieunormen. Met de wijzigingsbesluiten is niet besloten dát het windpark gerealiseerd mag worden; die besluiten zijn door de raad en GS al op 25 respectievelijk 30 juni 2020 genomen. Aspecten zoals landschap maken van die besluitvorming onderdeel uit; daarover heeft de Afdeling zich in de tussenuitspraak al uitgelaten en staat in deze fase niet meer ter discussie. Voor de volledigheid wordt nog opgemerkt dat voor de onderzoeksopzet is uitgegaan van de windturbinelocaties zoals die uit het voorkeursalternatief in de milieueffectrapportage in het bestemmingsplan "Delfzijl Zuid Uitbreiding (2020)" zijn vastgelegd en die ook als zodanig zijn vergund.	Nee
D	Bij besluitvorming is niet voldaan aan artikel 3.2 Awb (zorgvuldigheid en belangenafweging). De omliggende dorpen zijn niet meegenomen in het geheel, het besluit voldoet daarom ook niet aan het evenredigheidsbeginsel (artikel 3.4 Awb)	Voor beantwoording wordt verwezen naar 1.2 en 3.4 van deze zienswijzenota.	Nee
E	Een wetenschappelijke milieu beoordeling om een bepaald normenkader toe te kunnen passen mist en wordt bovendien gerefereerd aan literatuuronderzoek in plaats van empirisch onderzoek.	In de deskundigenonderzoeken is uitgelegd welke onderzoeksmethodiek wordt toegepast; er is toepassing gegeven aan de meest recente wetenschappelijke inzichten. Alle relevante milieuinformatie is vervolgens verwerkt, waardoor per milieuaspect tot een aanvaardbare norm gekomen kan worden.	Nee
F	Cumulatie met andere windparken maakt dat realiseren van Delfzijl Zuid Uitbreiding ruimtelijk niet aanvaardbaar is.	Voor de beantwoording van deze zienswijze verwijzen wij naar hetgeen hierboven onder 'Cumulatie' al is opgenomen.	Nee
F	Het MER voldoet niet meer.	Voor de beantwoording van deze zienswijze verwijzen wij naar hetgeen hierboven onder algemeen over de MER al is opgenomen	Nee
F	Het windpark heeft negatieve effecten op de natuur.	Hetgeen met deze zienswijze is aangevoerd, maakt geen onderdeel meer uit van het toetsingskader van de voorliggende besluiten. In de tussenuitspraak van de Afdeling van 30 juni jl. heeft de Afdeling de verschillende natuuraspecten die in de gronden van beroep zijn benoemd reeds beoordeeld, namelijk vanaf r.o. 54. Die betogen slagen volgens de Afdeling niet.	Nee
F	Draagvlak ontbreekt en de verdeling van lasten en lusten is scheef.	Het bestaan van draagvlak vormt geen toetsingskader voor de wijzigingsbesluiten. Ook over dit aspect heeft de Afdeling in de tussenuitspraak, vanaf r.o. 11, geoordeeld dat al hetgeen daarover is ingebracht, niet leidt tot gegrondverklaring.	Nee

			<p>Ten overvloede over draagvlak nog het volgende. In hoofdstuk 8 van de toelichting van het bestemmingsplan (maatschappelijke uitvoerbaarheid) staat beschreven op welke wijze draagvlak is gecreëerd, inspraak is verleend of anderszins de omgeving is geïnformeerd en betrokken bij de planvorming. Daarnaast is met de ontwikkelaar van het windpark afgesproken dat er jaarlijks €1050,- per MW beschikbaar wordt gesteld voor een gebiedsfonds. Dit gebiedsfonds komt ten goede aan de directe omgeving van het windpark. De gemeente en de provincie zijn van mening dat de belangen van de inwoners hiermee afdoende zijn behartigd. Hieruit wordt geconcludeerd dat de initiatiefnemers voldoende hebben bewerkstelligd om draagvlak in de directe omgeving te creëren.</p> <p>De Afdeling wijst er ook op dat er geen wettelijke regel is die bepaalt dat een ruimtelijk plan een ontwikkeling alleen mogelijk mag maken als daarvoor in de omgeving voldoende draagvlak bestaat. De bevoegde gezagen moeten een afweging maken tussen het belang dat is gemoeid met het realiseren van het windpark in verband met het streven naar een duurzame energievoorziening en de belangen van de omwonenden. Het ontbreken van draagvlak is een aspect dat daarin wordt meegenomen in de belangenafweging bij de vaststelling van een plan voor realisering van een windpark. Het bestaan of de afwezigheid van draagvlak is dan ook niet beslissend voor de rechtmatigheid van het bestemmingsplan.</p>	
	G	Het windpark heeft een negatief effect op de verkoop van het huis	<p>Nu liggen de wijzigingsbesluiten voor, meer specifiek de planregels en vergunningvoorschriften die zien op het borgen van bepaalde milieuaspecten, daar waar die tot aan de tussenuitspraak door het Activiteitenbesluit geborgd werden. Het al dan niet vergunnen van het project of het vaststellen van het bestemmingsplan ligt nu niet voor. De belangenafweging die in dat kader is uitgevoerd, waarbij belangen van omwonenden zijn meegewogen waaronder mogelijke waardedaling, vormt in deze fase geen onderwerp van geschil meer. Verder wordt verwezen naar hetgeen hierboven over planschade reeds is opgenomen.</p>	Nee
	G	Er ontstaan onevenredige gevolgen voor de gezondheid.	<p>Een recent literatuuronderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) concludeert hierover specifiek voor windturbines dat "wonen in de buurt van een windturbine of het horen van geluid van windturbines kan leiden tot chronische hinder onder omwonenden". Dit is niet wezenlijk anders dan bij andere geluidbronnen, zoals wegverkeerslawaaï. Voor directe gezondheidseffecten ontbreekt consistent bewijs zie par. 2.3.1 van het</p>	Nee

			onderzoek milieunormen. In aansluiting op de bevindingen van het RIVM volgt uit het daarin ook genoemde rapport van de WHO ook dat er geen andere gezondheidseffecten dan hinder optreden als gevolg van de aanwezigheid van windturbinegeluid.	
	G	Verzoek om een evenwichtige verdeling van de lusten en lasten tussen de ontwikkelaars, gemeente en provincie en de bewoners van het gebied.	Er is met de ontwikkelaar van het windpark afgesproken dat er jaarlijks €1050,- per MW beschikbaar wordt gesteld voor een gebiedsfonds. Dit gebiedsfonds komt ten goede aan de directe omgeving van het windpark.	Nee
	H	Er ontstaat onevenredige schade aan de woonomgeving	De in deze zienswijze benoemde aspecten staan in deze fase, waarin enkel de wijzigingsbesluiten en (milieu)normstelling centraal staan, niet meer ter discussie. Dit vormt onderdeel van de besluitvorming in de voorgaande fase.	Nee
	H	Het voormalig open landschap krijgt in toenemende mate een ongewenst industrieel karakter.	De betogen van eisers ten aanzien van landschap zijn in de tussenuitspraak al behandeld en slagen volgens de Afdeling niet. De in de zienswijze genoemde aspecten over onder meer landschap maken geen onderdeel uit van de wijzigingsbesluiten in deze fase van de procedure.	Nee
	H	De waarde van de huizen van de inwoners van de dorpen zuidelijk van Delfzijl wordt negatief beïnvloed door bestaande en voorgenomen uitbreiding.	Deze aspecten maken geen onderdeel uit van de bestreden besluiten en hadden in beroep aangevoerd kunnen worden. Hierover merken wij nog op dat in het kostenverhaal wordt voorzien middels een anterieure overeenkomst tussen de initiatiefnemers en de gemeente Eemsdelta en de provincie Groningen, waarin onder andere voorzien wordt in planschade. Vastgelegd wordt dat initiatiefnemers eventuele planschade aan de gemeente vergoeden wanneer planschade wordt vastgesteld.	Nee
	I	De gekozen aanpak en onderbouwing sluit goed aan bij het principe van de gevraagde "actuele, deugdelijke, op zichzelf staande en op de aan de orde zijde situatie toegesneden motivering", zoals het door de Raad van State in haar uitspraak op 30 juni jl. is verwoord met betrekking tot de herstelbaarheid	De raad en GS nemen deze zienswijze voor kennisgeving aan.	Nee
	I	Voor slagschaduw ontbreekt een nadere onderbouwing in de omgevingsvergunning	De afweging voor de slagschaduwnorm in de omgevingsvergunning is opgenomen onder par. 3.2 van de vergunning. De keus voor deze norm is voor het onderhavige windpark gemaakt, op basis van een op de situatie toegesneden afweging. Hierbij is betrokken dat een groot deel van de woningen in de invloedssfeer van het onderhavige windpark al bloot wordt gesteld aan slagschaduw door nabijgelegen windparken.	Nee

	J	Verzoek tot het stoppen met de uitbreiding van het windpark en te starten met onderzoek naar indirecte fusie-energie van de zon.	De raad en GS nemen deze zienswijze voor kennisgeving aan.	Nee